

פרוטוקול מס. 107

מישיבת ועדת העבודה

יום ב', כ"ג בטבת, תשל"ה - 6 בינואר 1975, שעה 10.00

נ כ ח ו

היו"ר ש. ארצלי-אלמוזלינו חברי הוועדה:

א. אבטבי
ז. י. אמיר
י. ארידור
מ. גז
ל. דיציאן
מ. ורטמן
ה. זיידל
א. לבנבראון
א. ליין
מ. כהן
א. מויאל
ח. שמעוני

שר העבודה מ. ברעס

מוזמנים:

מר גוראל - מנכ"ל משרד העבודה
מר מידן - מנהל המכון לפריון העבודה והייצור
מר כוכבי - מנהל שירות התעסוקה
מר כץ - מנהל הרשות לתכנון כח אדם
מר גורלניק - מנהל האגף להכשרה מקצועית
מר ז. חן - יועץ לשר
מר צ. הילמן - עוזר השר
מר סיון - מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי

י. שומרון

מזכיר הוועדה:

א. דגני

ר ש מ ה:

סקירת שר העבודה על פעולות משרדו.

סדר-היום:

- 946 /

(נתקבל ביום 14.1.75)

סקירת שר העבודה על פעולות משרדו

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אני פותחת את הישיבה ומקדמת בברכה את אורחינו הנכבדים בישיבה זו, וקודם כל את שר העבודה שזו לו הופעתו הראשונה בפני ועדת העבודה מאז נכנס לכהונתו, אם כי את המאורע החשוב של התמנותו של חבר-הכנסת ברעם לשר העבודה ציינו בשעתו במסיבה חגיגית.

כידוע לכם, היה השר ברעם במשך ששנה שנים חבר ועדת העבודה וגם שימש כיושב-ראש שלה. הוא תמיד נהג לומר שאהבתו הגדולה היא ועדת העבודה. יש משמעות רבה לעובדה שהוא נתמנה לשר העבודה, ואמנם הדאגה לציבור העובדים והעמידה על משמר זכויותיו מדריכות אותו בתפקידו הנוכחי. בחקופה הקצרה שהוא מכהן בתפקידו אנו עדים לרגישות שהוא מגלה בתחום זה.

אני מודה לשר ברעם שנענה להזמנתנו להופיע בפני הוועדה ולסקור את פעולות משרדו, ואת הבעיות העומדות כיום על הפרק וגם להשכיל אותנו על היערכותו של המשרד לקראת הבאות בשטחי הפעולה עליהם הוא מופקד.

בהזדמנות זו העליתי בפני השר בקשה נוספת. בדרך-כלל נדון התקציב של משרד העבודה בוועדת הכספים. בדיון זה לא משתתפים חברי ועדת העבודה, אשר מלווים את המשרד בעבודתו במשך כל ימות השנה. מן הראוי היה שגם אנו נדע את מסגרת התקציב של המשרד על סעיפיו השונים כדי שנוכל לחוות דעה וגם להביע משאלות במסגרת הדיונים על התקציב. הצעתי לשר לקיים דיון בתקציב גם בוועדת העבודה, והוא נענה לכך בחיוב. נקבע מועד מתאים לדיון זה.

אני מקדמת בברכה את אנשי המשרד המשתתפים בישיבה: המנכ"ל מר גוראל, מר כוכבי מנהל שירות התעסוקה, מר גורלניק הממונה על ההכשרה המקצועית, שאחו ניפגש ב-12 לחדש זה במסגרת סיור שאנו עורכים בנגב כדי לעמוד על בעיות החניכות, מר מידן המופקד על המכון לפריון העבודה והייצור, מר כץ מנהל הרשות לתכנון כוח אדם, מר הילמן, מר דק דובר המשרד, וידידנו הוותיק מר זלמן חן.

שר העבודה מ. ברעם:

אני מודה על הברכות. הייתי חבר ועדת העבודה לא מספר שנים אלא קרוב ל-15 שנה.

נכון שזוהי אהבתי הראשונה.

בהופעתי הראשונה בפני הוועדה כשר העבודה לא אוכל למצות את כל הנושאים והבעיות של המשרד, אבל אשתדל לסקור את פעולות המשרד בכמה תחומים וגם להעלות כמה מחשבות אקטואליות. אם היושבת-ראש תחליט לקיים בוועדה בירורים על יסוד הסקירה שלנו על תקציב המשרד, נייענה לכך ברצון. אנו מרגישים שוועדת העבודה צריכה להנחות אותנו וללוות אותנו בעבודתנו.

אני מביין שהנושא הראשון שעליו אתם רוצים לשמוע הוא מצב התעסוקה. היום אמסור גם במליאת הכנסת הודעה על מצב התעסוקה ולאחריה יתקיים דיון. חברי הוועדה שבוודאי ישתתפו בדיון יוכלו להציג שאלות, להעיר הערות ולהשמיע את השגותיהם ותגובותיהם.

עד היום, 6 בינואר 1975, לא חל שינוי

משמעותי לרעה במצב התעסוקה. אין זה אומר שלא אורבות לנו סכנות בתחום זה. אני קורא חוות דעת של אנשים שונים בנושא התעסוקה. יש אנשים המפרשים את הנתונים ואת התחזיות, אבל המציאות היא לעתים יותר חזקה מכל תחזית. בינואר 1974 נוכח אפשרות שחרורם של כ-270 אלף מגוייסיים, רווחה במדינה הדעה שאנו הולכים לקראת מצב של חדסד עבודה. שהרי היכן ייקלטו כל המשתחררים מהצבא לאחר שהמשק עבר מלחמה ותפוקתו ירדה. אף על פי כן החיים היו יותר חזקים מהתחזיות.

קל להוכיח שתהיה אבטלה, אבל כדי לנסות להתמודד עם הבעיות במטרה לקנוע אבטלה צריך לבצע משימה כמעט בלתי-אפשרית. אני מתקומם נגד כל מחשבה האומרת כי הפתרון למשק יכול לבוא

שר העבודה מ. ברעס:

של אבטלה. מחשבה כזו מקוממת אותי מבחינה לאומית וגם חברתית. אבטלה פירושה פגיעה קודם-כל בחלשים. אנשים העובדים בעבודה קבועה כמעט לא ייפגעו.

אני מודע לכך כי ירידה בפריזון ובייצור במדינת ישראל זהו האויב העיקרי שלנו. אינני יודע כיצד נוכל להתקיים בלי להגביר את הייצור והפריזון, לאחר שאנו חייבים להפריש משאבים רציניים לבטחון וגם לתשלום חובות. למעשה כל הדיון בממשלה על התקציב נסב על 40% ממנו, כי הסעיף של תשלום חובות הוא נתון שאי-אפשר לשנותו, והוא הדין סעיפים הנובעים מחוקים שונים שהכנסת אישרה.

התכנית הכלכלית החדשה של הממשלה נועדה לפי הכרתי להתמודד עם הבעיה של שינוי מבנה המשק שלנו והרכב המועסקים בו. הפרופורציה הקיימת בישראל בין אחוז המועסקים בשירותים לעומת אחוז העובדים בייצור אין לו אה ודוגמה בעולם. על כך יש נתונים. חשוב שהמשק יעבור יותר ויותר לענפי ייצוא או לענפים המחלימים יבוא, או לפחות מקטינים אותו. בין היתר ניתן להגיע לכך על-ידי הגברת הפריזון והייצור. התכנית הכלכלית מתכוונת גם להוריד במקצת את רמת-החיים בישראל - לצמצם את כוח הקניה ואת רמת הצריכה. אם לא יהיה שוק למוצרים רבים. המיועדים לשוק המקומי, יאלצו היצרנים להגביר את הייצור לשם יצוא. מגמה זו צריכה לבוא לכלל ביטוי גם בתקציב. התקציב צריך להעמיד לרשותנו את האמצעים הדרושים למערכה זו.

כאשר מדברים על הגברת פריזון העבודה והייצור, אין פירוש הדבר שזו תביעה המופנית כלפי הפועלים בלבד. לא הפועלים לבדם יוכלו לשנות את המצב בשטח זה. זוהי מערכה כללית של המדינה הקשורה בניהול יותר טוב, בניצול יותר מתאים של הציוד, בניצול יותר יעיל של חמרי הגלם ומניעת בזבוז בהוצאות הכלליות של המפעלים. העיקר הוא לנסות להתמודד לא עם הדבר הקל ביותר אלא עם הקשה ביותר, וזה קשור באורח החיים שלנו. פועלי הייצור לא יהיו מודעים לתפקיד החיוני שהם ממלאים אם לא תהיה אווירה כללית שבה כולם יירתמו למבצע של הגברת הפריזון והייצור. לא יתכן שפועלי הייצור יסיימו את יום העבודה בשעה 16.00-17.00 וימצאו את דלתות כל משרדי הממשלה וכל הבנקים סגורים בפניהם. אם אנו טוענים שזוהי חובה לאומית ואין פתרון אחר למשק אלא הגברת הפריזון והייצור עלינו בד בבד להקדיש מאמצים לנושא של ההכשרה המקצועית, ההסבה המקצועית וכן ניידות עובדים מענף לענף וממקצוע למקצוע.

מהן המסקנות שלנו בתחום ההכשרה המקצועית ומהן המחשבות לעתיד? אינני צריך להסביר לחברי הוועדה שאדם הרוכש לעצמו מקצוע הוא יותר בטוח בעתידו ובקיטומו, הוא יותר עצמאי ובנוא לחפש עבודה, הוא יכול לזקוף את גוו. מכל הבחינות מצבו הרבה יותר טוב משל אדם חסר מקצוע. במסגרות של ההכשרה המקצועית, השתלמות מקצועית והסבה מקצועית נמצאים קרוב ל-50 אלף איש; 6000 איש בהכשרה מקצועית למבוגרים; 14 אלף איש במסגרות של השתלמות המקצועית; במכון הממשלתי להכשרה טכנאים והנדסאים - 9,000; הכשרה מקצועית למתבגרים - 2600; בתי-ספר לחקלאות - 12 אלף; בתי ספר תעשייתיים - 2600; בני נוער - 3700. במסגרת התקציב אנו מתכננים הכשרה והשתלמות ל-56,600 איש. אנו רוצים להכפיל את מספר המשתלמים בהשתלמות מקצועית למבוגרים ומתבגרים, כולל הסבה מקצועית.

ה. זיידל: זה כולל גם עולים?

שר העבודה מ. ברעס: כן.

אנו רוצים ליצור מערכת של המריצים כדי להניע אנשים ללכת להכשרה מקצועית. קודם-כל בכוונתנו לקבוע את הענפים המועדפים. לא נכשיר אנשים למקצועות שאינם מועדפים כמו מקידות, ספרות, קוסמטיקה או שירותים אחרים. אלה שילכו להכשרה מקצועית בענפים המועדפים יקבלו מענק בסכום של 80% מהשכר ההתחלתי הצפוי באותו ענף. אני מניח שהחישוב

6.1.75

שר העבודה מ. ברעם:

ייעשה לפי השכר הממוצע במשק. כן תהיה השתתפות בהוצאות הנסיעה זהה לזו של אלו רוצים להרחיב את מסגרת ההכשרה המקצועית לנשים ולתת להן תמריץ נוסף על-ידי השתתפות בהחזקת הילדים במעונות כאילו היו עובדות שכירות. האיילים המשוחררים ייהנו מפטור משכר לימוד ודמי הכשרה מקצועית בתקופה עד שנה אחרי השחרור.

מאם המקצועות המועדלים?

מ. כהן:

שר העבודה מ. ברעם: אותם מקצועות מבוקשים בשוק העבודה בענפי המתכת, האלקטרוניקה, החשמל, הקצנפציה, כולל ענפים המבצעים הזמנות עבור מערכת הבטחון. לדוגמה, לפי הנתונים להיום, לא סיפקו לשכת העבודה כ-7500 הזמנות למקומות עבודה. אם ננתח את הנתון הזה יתברר שכל זה מתרכז בענפי האלקטרוניקה, החשמל והתחבורה. קיים מחסור עצום בכוח אדם בנושא של הפעלת ציוד כבד. זהו מקצוע מועדף. לשעת הירום חסרים נהגים להובלת משאות. לכך נתן עדיפות.

עד כה ניתנה ההכשרה המקצועית במרכזי הכשרה שלנו או בבתי-הספר של רשת עמל ואורט. אנו מעונינים שהמפעלים יאפשרו הכשרה מקצועית בתוך המפעלים. פועל הלומד מקצוע או עובר הסבה מקצועית בתוך המפעל, נוטה בדרך-כלל להישאר לעבוד באותו מפעל. פועל העובד במפעל שאין ביקוש רב למוצריו וחייב לצמצם את הייצור, נאפשר לעבור לעבוד בענף אחר קרוב לו על-ידי הכשרה והסבה מקצועית על חשבון המשרד, כולל הוצאות הקיום. בכך יש גם משום עזרה למפעל. כל זה חל על עולים חדשים לא פחות מאשר על ותיקים. הפעלתה של התכנית תסייע לנזידות עובדים, אם כי אני יודע שניידות כזו איננה מן הדברים הקלים והפשוטים.

התכנית מביאה בחשבון שלא כל מקום יכול לפתור את בעיותיו בתחומו. אם אנו רוצים לספק עבודה לדורשיה בצורה מסודרת עלינו לפעול במסגרת הוראות חוק ביטוח נגד אבטלה המאפשר לספק עבודה מתאימה ברדיוס של 40 ק"מ ממקום המגורים. כך פתרנו את הפעיה של מפעל "גרוב-יפה" בעפולה.

חרף כל התכניות היפות יכולים להיווצר גם כיסי אבטלה. לפי הסטטיסטיקה מגיע מספרם של הבלתי-מועסקים במשק ל-36 אלף.

כמה אנשים מקבלים כיום מענק אבטלה?

ל. לוציאן:

שר העבודה מ. ברעם: בחודש דצמבר שילמנו מענקי אבטלה ל-417 איש בכל המדינה. לא סיפקנו עבודה לדורשיה בממוצע יומי ל-900 איש. אלה היו בערך הממדים גם בשנים 1971-1973.

כדי להחזיק את היד על הדופק הקמנו מטה תעסוקה שיושבים בו נציגים של המשרדים הכלכליים - האוצר, העבודה, המסחר והתעשייה וגם משרד הקליטה. במטה משתתפים נציגים של ההסתדרות ושל לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים. המעסיקים, לפי מיטב הכרתי, חרדים למצב של אבטלה ומשתפים פעולה. אני מקווה שגם לכך תהינה תוצאות חיוביות. במסגרת המטה הכללי הוקמו 15 מנות אזוריים, שבהם משתתפת גם הרשויות המקומיות.

תפקידו של המטה הוא לאסוף אינפורמציה על פרויקטים שעוכבו על-ידי הממשלה בגלל סיבות שונות: המצב במשק, חוסר תקציב, חוסר אפשרות להזרים כספים או נסיון להתמודד עם האינפלציה. אנו אומרים כי במרכז הארץ נעשה הכל כדי להפעיל פרויקטים, ואם לא תהיה ברירה נשתמש גם במכשיר של דמי אבטלה. אשר לאזורי הפיתוח - שם הפחרון הוא אך ורק תעסוקה. אנו רוצים שהממשלה תתחייב להמשיך את התהליך של הפיתוח בעיירות הפיתוח. שם הבעיות הן סבוכות מבחינה חברתית, וכל פגיעה בתעסוקה יכולה להביא לנשירה, דבר שהוא מנוגד לצרכים הלאומיים של המדינה ולמדיניות של פיזור האוכלוסיה. גם משרד המסחר והתעשייה מודע לכך. לא מן הנמנע כי באזורי הפיתוח נצטרך להפעיל שיטות שונות לעידוד

שר העבודה מ. ברעם:

התעשייה על-ידי מתן תמריצים ליצוא, הזרמת הון חוזר וכל דרך אחרת. הקו היסודי של המטה הוא כי בעיירות הפיתוח יש לקיים תעסוקה מלאה.

ישאלוני: על מה מבוססת האופטימיות המסוייגת אמנם נוכח מה שעלול לקרות במשק? לאור המצב הקיים בעולם של אבטלה גוברת והאטה בפעילות הכלכלית, איך חושבת המדינה שלנו, שמשאביה מצומצמים וצרכיה גדולים, להתמודד עם הבעיה? המשק שלנו לא יוכל לקיים תעסוקה מלאה בלי ייצור לשם יצוא, בלי הקטנת ממדי היבוא. יש מפעלים שאין להם זכות קיום בלי יצוא. זה חל על מוצרים שונים. נקח לדוגמה את ענף היהלומים. לדעתי אין יסוד לצעקה שהקימו על אבטלה בענף היהלומים. לפני 10-12 שנים עיבדנו בישראל אבן קטנה ולא גדולה, לפי דרישות הסינדיקט. באבן קטנה הרווח הוא יותר קטן. האם התקופה שבה אנו זקוקים לכל דולר זהו הזמן להציג דרישות ותביעות? לסוף דצמבר 1974 קטן הייצוא של היהלומים ב-3%-4%. זה לא עניין משמעותי. משק הנחוץ במצב חירום צריך להסתגל להרבה מצבים וגם לעבור ניתוח פנימי. לעת כזו אין מקום עוד לפינוקים ודרישות. יצוא הלבידים שלנו היה בעיקר לשתי ארצות: אנגליה וגרמניה. בשתי ארצות אלה יש האטה בבניה. הממשלה כבר הטילה היטל חובה על יבוא לבידים כדי לאפשר ללבידים שלנו להתחרות ביבוא עם מחירי "דמפינג". אנו שואפים גם להיכלל בקהיליה האירופית. זהו שוק גדול של צרכנים, המונה 230-250 מיליון נפש. בעוד 10-12 שנים נצטרך להסתגל לשיטות המכס המקובלות בקהיליה האירופית. מה שלא נעשה ב-1975 יכביד עלינו להשתלב בשוק האירופי בשנים הבאות. ככל שנסגל אח התעשייה שלנו לעמוד בפני אתגרים אלה כן ייטב לנו בעתיד.

אם חלילה לא תתחיל בניה בהיקף המינימלי הדרוש, אנו עלולים לעמוד בסוף 1975 במצב קשה. ענף הבניה הוא הענף המוביל בין ענפי המשק בכל העולם, ועל אחת כמה וכמה בישראל. הוויכוח בנושא זה הוא לגיטימי. גם לי יש מחשבות על כך, אבל כל עוד העניין איננו אקטואלי מוטב שלא אשמיע אותן.

ל. דיציאן: אתה מתכוון לוויסות הבניה?

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: התחלות בניה.

שר העבודה מ. ברעם: אם תהיה הפשרה שלא תפגע בעיקר, אינני רואה בתחום זה מצב קשה. עדיפות כיום יש לתח לתעשייה. זהו הפתרון האמיתי והנכון. על כך אין עוררין בין חברי לעבודה.

בתחום של קליטת אקדמאים - וזוהי בעיה אקוטית ביותר - אי-אפשר להגיד שחל שינוי משמעותי לרעה. את המסמך שבידי הכולל נתונים על קליטת אקדמאים אני מציע, ברשות היושבת-ראש, לצרף לפרוטוקול. בהמשך הדיון אפשר יהיה להתייחס לכך. בחודש נובמבר סודרו בעבודה באמצעות המחלקה שלנו יותר אנשים מאשר באוקטובר. בשטח זה המצב הוא אמנם קשה, כי אחוז גבוה בין העולים החדשים הם אקדמאים. אם אנו מצפים לעליה גדולה, אפילו של 40 אלף, יש להניח שאחוז האקדמאים בה יהיה גבוה. כשר העבודה אני רוצה שתהיה עבודה בישראל. אינני יכול להתחייב שנוכל לקלוט את האנשים רק במקצועות אקדמאים. ברור שכאן תידרש הסבה מקצועית, מה גם שמגיעים אלינו עולים שהם מהנדסי ייצור או נהרות.

מהן התכניות שלנו בתחום החקיקה? זכויותיהם של פועלים לפיצויי פיטורין כתוצאה מפשיטת רגל או פירוק של תאגידים וחברות אינם מובטחים. בעניין זה יש מחשבה לחייב את נותני העבודה להפריש את פיצויי הפיטורין בקרן. מתברר שזוהי הכבדה רצינית.

ל. דיציאן: ב-90% של ההסכמים הקיבוציים קיימת חובה כזו.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: מדוע שללתם את ענין הקרן?

שרה העבודה מ. ברעם: זה אומר להוציא כספים ממחזור הנזילות של המפעלים ולהביא אותם למצב קשה. החוק מצטיח לדעתנו בצורה משמעותית את פיצויי הפיטורין וחלק גדול של ההפרשות לקופות הגמל. אנו עומדים להציע תיקון לחוק הביטוח הלאומי כדי להבהיר כמה הוראות, לאחד הוראות ולפשט את ההליכים. כן בדעתנו להציע חוק לפיו יראו את התשלומים לפנסיה ולפיצויי פיטורין כדין שכר לענין הלנת שכר. המגמה היא להחיל את הוראות החוק בענין הלנת שכר על תשלומי הפנסיה ופיצויי הפיטורין.

אנו רוצים להכניס תיקון בענין מתן צו הרחבה, לפי חוק ההסכמים הקיבוציים. לפי החוק רשאי השר לתת צו הרחבה אחרי שלושה חדשים. אנו רוצים לצמצם את התקופה לחודש ימים. כן אנו רוצים לתת אפשרות להחלת צו ההרחבה באורח רטרואקטיבי. זה נעשה לגבי מקדמת היוקר בסכום של 200 לירות כדי שגם אלה שאינם כלולים בהסכם העבודה יוכלו לקבל את המקדמה.

א. לבנבראון: הגשתי הצעת חוק פרטית בנושא זה.

שר העבודה מ. ברעם: נביא בחשבון את ההצעה הזו. מדובר בפועלים ששום הסכם קיבוצי איננו חל עליהם. החוק מעניק סמכות לשר להוציא צו הרחבה כדי להחיל על פועלים אלה את הוראות ההסכם הקיבוצי.

אנו עומדים להציע שורה של תיקונים בחוק הבטיחות בעבודה כדי לחזק את מעמדן של ועדות הבטיחות. ממספר מסוים של עובדים תהיה חובה למנות אדם האחראי לבטיחות במפעל.

לפי הסטטיסטיקה חל שיפוג ביחסי העבודה בארץ. עד ספטמבר 1974 הגענו בסך-הכל ל-36 אלף ימי שביתה, שהם 10% ממספר ימי השביתה שהיו בשנת 1973.

לאור הלקח של הסכסוכים האחרונים בשירותים, נתבקשתי על-ידי הממשלה להביא הצעת תיקון לחוק לשוב סכסוכי עבודה הדנה בשביתות האטה. הצעת חוק בנדון הנחתי על שולחן הממשלה. אנו מקיימים בנדון מגיעים עם ההסתדרות ואני רוצה לקוות שהצעת החוק תוגש על דעת ההסתדרות.

ג. זיידל: אולי אפשר לשמוע פרטים על כך?

שר העבודה מ. ברעם: אני מדבר עכשיו על מגמות.

נבדוק את חוק שירות התעסוקה שנחקק בשנת 1959 במגמה לעדכן אותו למצבים המשתנים.

ועל כל אלה אנו מנסים להתמודד עם חוק הפנסיה הכללי לשכירים ולעצמאים. אנו בהחלט מתכוונים להצעה חוק כוללת שתענה לרוב הבעיות. על חלק מהבעיות עניתי בחשובתי להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת שערי. צוות מיוחד של אנשי משרד העבודה, יחד עם אנשי ההסתדרות והמעסיקים דן בנושא. אני רוצה לקוות שעד סוף שנת 1975 יעלה בידינו להגיש את הצעת החוק לכנסת. היום בו אזכה להגיש את הצעת החוק יהיה אחד הימים המאושרים בחיי.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: האם אפשר יהיה לסיים את הדיון בחוק לפני הבחירות?

שר העבודה מ. ברעם: כן אנו חושבים להציע שורה של תקנות לפי החוקים שהמשרד מופקד על ביצועם. כל הנושאים האלה יובאו בפניכם.

לפני כשלוש שנים החליטה ממשלת ישראל לאפשר להביא פועלים מהשטחים לעבודה בתחומי הקו הירוק. לפי הנתונים שברשותנו, והם לא בדוקים, בסוף שנת 1974 עבדו בתחומי הקו הירוק כ-68 אלף פועלים מהשטחים, כ-40-42 אלף מהם עם רשיונות עבודה. מספר זה מהווה 5%-7% מכוח האדם. 50% מפועלי השטחים עובדים בבנין; 20% בחקלאות; 20% בתעשייה, וכ-10% עובדים בשירותים ובעבודות שונות. פועלים

שר העבודה מ. ברעם:

מהשטחים המאורגנים על-ידי הלשכה מקבלים את שכרם באמצעות מרכז החלומים הפועל ליד לשכות העבודה. שכרם הוא כשכרם של פועלים ישראלים, יהודים ולא-יהודים. (היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: למעט תנאים סוציאליים) למעט אותם תנאים סוציאליים הנובעים מחוקים מיוחדים. הם זכאים לשכר, לחופשה, לחופשת מחלה, לביטוח תאונות עבודה. אותם 70 אלף פועלים מהווים כ-40% מכלל כוח העבודה בשטחים של יהודה ושומרון ורצועת עזה. אין כיום חוסר עבודה בשטחים. אם מדברים על עבודות קטיף, בתכניתנו לגייס 12 אלף צעירים מהגדנ"ע לעבודות קטיף. אני סבור שראשי הערים ברצועה היו מסכימים שנגייס לכך גם נערים שלהם.

גם בשטחים צריך לעשות פעולות בתחום הכשרה מקצועית, ואמנם נעשות פעולות בשטח זה, ויש הצלחות והישגים נאים. רצוני להגיד ליושבת-ראש הוועדה ולחבריה, שזכיתי להעניק תעודה לערביה משכם שסיימה בהצלחה קורס למורי נהיגה. היא תהיה מורה מוסמכת לנהיגה. במקצועות תעשייה, מתכת, נגרות, חשמל ומכונאות הכשרנו 3,737 איש; במקצועות הבנין - 8,127 איש; במקצועות תפירה ורקמה - קרוב ל-3200 פועלים; השתלמויות ערב - 515 איש; מקצועות שונים כמו מלצרות וכדומה - כ-733 איש. בקרב בני נוער הכשרנו 3331 נערים; 1667 איש קיבלו תעודות סיווג במקצוע הבנין, והם יכולים להיות מנהלי עבודה ולא רק פועלים. אני חושב שזהו הישג נכבד של משרד העבודה בשטחים. נוכל להעמיד לרשותכם את החומר הזה.

מהיום שנכנסתי לתפקידי ביקשתי שנכין פרויקטים גם עבור השטחים המוחזקים. אנו מקיימים מגעים הדוקים עם הממשל הצבאי. כל מה שאנו עושים נעשה במסגרת הממשל. אנשינו פועלים כקציני הממשל. הצורה בה עומדים קציני הממשל לימין האוכלוסיה בשטחים היא תעודת כבוד לנו. הם מציגים תביעות ועומדים על מימושן. אנשי הממשל מלווים אותי לכל אירוע הקשור בהכשרה מקצועית. הם חיים את הנושאים האלה. יש דברים הטעונים שיפור.

ל. דיציאן: האם יש שיתוף-פעולה מצד האנשים במקום?

שר העבודה מ. ברעם: אני יכול להשיב על כך בחיוב. ראש העיר חברון אמר כי מרכזי הכשרה פירושם פחות פושעים ופחות תאים בבתי-סוהר. היום בו פתחתי את מרכז ההכשרה בג'נין היה יום שמחה בעיר. כל העיר חיתה תחת רישומו של האירוע הזה. איננה דומה ג'נין היום לעיר ג'נין בעבר הלא רחוק. הוא הדין לגבי שכם.

ומכאן לענייני הביטוח הלאומי. אינני צריך למסור לכם על התוספות שהחלטנו לשלם באמצעות הביטוח הלאומי. כל אלה הובאו לאישור ועדת העבודה. אני יודע על הוויכוח המתנהל בוועדה. אנו עומדים תמיד בפני ויכוחים קוטביים: פעם עושים סטטיסטיקה ומוכיחים באמצעותה כי בגלל חוסר אמצעים נמצאים אנשים על קו העוני; ופעם אחרת טוענים שאנו נותנים יותר מדי וכך מכניסים 100 אלף פועלים לקו העוני. אם אנו רוצים להעלות את השכבות מעוטות היכולת, זה מוכרח להיות קצת על-חשבון השבעים, אין לכך מקור אחר. וכאשר אני מדבר על "שבעים" אני מתכוון למעמד שלנו.

הביטוח הלאומי על כל ענפיו מזרים בערך 8%-9% מהתוצר הלאומי שלנו, זה פי 4 מאשר היה לפני 15 שנה - ואני מדבר על אחוזים. התוצר הלאומי לא עלה פי 4. זהו אחוז גבוה למדי. אני מטיל ספק אם אנו יכולים לחשוב ברצינות על הרחבה נוספת בתחום זה. אני חושב שיש בכך מיצוי גדול של יכולת המשק. אינני יודע מה נעשה בעולם..

ה. זיידל: אתה מדבר על ההוצאות. מה דין ההכנסות של הביטוח הלאומי?

שר העבודה מ. ברעם: אני מדבר על הסכומים המוזרמים על-ידי הביטוח הלאומי. אני רוצה להגיד לחברי בוועדת העבודה, שאני נמצא בוויכוח קשה גם עם חברי בהסתדרות ואולי גם בממשלה. אינני מאמין כי בטווח הקצר - אם לא יתחולל משהו מהפכני במדינה, כמו מציאת

שר העבודה מ. ברעם:

נפט או חומר-גלם חיוני אחר - ניחן לצפות למשהו משמעותי מהתקציב שלנו. אחמול שמעתי דברים נוקבים משר החינוך על מה שחסר למערכת החינוך. אנו מציעים הטבות מפליגות לנושא ההכשרה המקצועית וההסבה המקצועית, ואני בטוח שיגידו שאולי צריך לתת עוד משהו.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: השאלה היא מהו התקציב שאחה מעמיד לרשות הנושא הזה.

שר העבודה מ. ברעם: איך נוכל לבצע את התכנית אם האוצר לא

יאשר את התוספת המתחייבת מכך. אבל לא

באתי לדבר עכשיו על התקציב. אני רוצה לדבר על שירותי הרווחה.

הגיע הזמן שנתחיל לחשוב ברצינות רבה על הצורה של הזרמת האמצעים לשכבות מעוטות היכולת. אני בר-פלוגתא עם רבים וטובים בענין הסובסידיות; לא מהיום אלא מאז נבחרתי לכנסת חלקתי על מדיניות הסובסידיות. אני חושב שאין בכוחה של המדינה לקיים שירותים אוניברסליים, כאשר היא איננה יכולה לתת מענה לצרכים ההכרחיים ביותר. אם יש אמצעים - בבקשה. אינני יודע לאן היינו מגיעים אילו עשינו את הצעד המרחיק-לכת ב-10 בנובמבר וגם של הפיחות וגם של הקטנת הסובסידיות. בלי צעדים אלה לא היינו יכולים להגיע לאיזון מסוים. עובדה שיכולנו להזרים סכום של 700-750 מיליון לירות לשכבות אלה משום שהקטנו את הסובסידיות. הסכום הזה מהווה שלישי מתקציב החינוך של מדינת ישראל, או רבע מתקציב השיכון, וכל זאת בנוסף ל-3.8 מיליארד שהביטוח הלאומי מזרים ממילא. אנו מזרימים ישירות אמצעים שיש בהם עזרה די משמעותית. משפחת שכיר יוצא צבא עם ששה ילדים מקבלת רק עבור הילדים סכום של 774 לירות לחודש. יכול להיות שיש עובד שכיר ששכר היסוד שלו, בלי תוספת היוקר, איננו מגיע ל-700 לירות. נכון שהמגמה היא להטיל מס הכנסה על קצבאות הילדים כדי להקטין את הפער. אני יודע שיש גם טענה הפוכה, שצריך לתת את ההנחות האלה גם לאדם אמיד עם ששה ילדים. לעומת זאת יש ירידה משמעותית בשירותים. למשל אין פילוסופיה אחת מאשר לחברי-הכנסת. חשוב שנבדוק את העניין יחד עם מועצת הביטוח הלאומי ונמליץ את המלצותינו. אני מסכים שתהיה פגישה בין חברי מועצת הביטוח הלאומי ובין חברי ועדת העבודה כדי שיהיו חילופי דברים בין שני הגופים שבידיהם אחד המכשירים היעילים והחשובים ביותר לרווחה סוציאלית.

לא אמרנו שאנו נגד ההשקפה של ועדת העבודה,

שהגיעה אפילו לכלל החלטה בנדון.

לא הייתה החלטה.

ח. שמעוני:

מיושבת-ראש הוועדה שמעתי שיש לוועדה

שר העבודה מ. ברעם:

עמדה עקרונית בנדון. אנו קשורים בהסכם

עם ההסתדרות בכל הנוגע לתשלומים עבור הילד הראשון והילד השני, כי

תשלומים אלה נובעים מחוזה עבודה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אם זה כלול בחוזה העבודה, לא צריך להביא את העניין לאישורה של ועדת העבודה.

אני קשור בהסכם עם ההסתדרות. מי שיכול

שר העבודה מ. ברעם:

להתיר את הנדר - זוהי ההסתדרות. ביקשנו

ממזכ"ל ההסתדרות לקיים על כך דיון חוזר. אבל אני תומך במחשבה הזו.

כל לירה מקצבת ילדי עובדים פירושה 7 מיליון לירות. שמענו על מצבו של

מפעל ההזנה ועל מצבם של מעונות יום של ארגוני הנשים. ארגוני הנשים

נותנים שירות סוציאלי חשוב ביותר, ועושים זאת בהתנדבות. אנו מטילים

עליהם חובות ויחד עם זה איננו מאפשרים להם לתפקד כהלכה. אין לנו

עדיין הצעות מגובשות. אנו רוצים שהציבור יהיה מודע לעניין, וכוונתי

למוסדות כמו הכנסת, ועדת העבודה, מועצת הביטוח הלאומי, הממשלה

וארגוני העובדים. אלה צריכים אחת ולתמיד לתת את הדעת על כך. אם נשקול

את הדברים במאזני צדק ותרופה שגם זוג צעיר עם שני ילדים לא ייפגע אם

יקבל קצת פחות. על קצבאות ילדי עובדים משלמים מס הכנסה.

שר העבודה מ. ברעם:

מוחר לי לציין בסיפוק שהממשלה יחד עם חברי לעבודה במוסד לביטוח לאומי שיפרו באופן משמעותי את מצב המבוטחים בשנת 1974. זה לא אומר שאנו הולכים בכיוון הרצוי. דומני שחבר-הכנסת שמעוני רוצה להעלות הצעה לסדר היום בנושא של שירותי רווחה אוניברסליים או סלקטיביים. אהיה מוכן להסכים להעברת הנושא לוועדת העבודה כדי שתבחן את הבעיה מכל צדדיה. אבקש גם את חברי במוסד לביטוח לאומי להתכונן לקראת הדיון הזה. נעשה כל מה שביכולתנו בתחום זה. יחד עם זה נבקש הנחיות והדרכה. אין לנו קו נוקשה. אנו רוצים שהשכבות מעוטות היכולת יקבלו את המגיע להם באמצעות שני מכשירים: שירותים מחוקנים והשלמת הכנסות.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: שר העבודה פרש לפנינו יריעה רחבה של נושאים שהם בתחום טיפולו של המשרד. אמנם בכל נושא הוא נגע על קצה המזלג. אמסר עתה את רשות הדיבור לחברי הוועדה לשאלות והערות.

ה. זיידל: אני רוצה לברך את השר להופעתו הראשונה בפנינו. לא אתייחס לכל הנושאים שהוא דן בהם בסקירתו. אני חולק על דעתו בענין הסובסידיות באופן מוחלט. אנו חיים במדינה שבה כמעט הכל מסובסד, גם שירותים אחרים. הנושא של הסובסידיות איננו חד. חלק שאפשר לפטור אותו באמירה שלוקחים מעשירים ונותנים לעניים. אני פוֹכֵן לקיים דיון בנושא זה. יש לי השקפה על מדיניות רווחה ומה מדינה חייבת לחת כמינימום לכל האוכלוסיה במצרכים ושירותים.

אני רוצה להתייחס לנושא התעסוקה. השר אמר שלא חל שינוי משמעותי בתחום התעסוקה. ואחר-כך הוסיף כי יש בתכנית הכלכלית החדשה ראשית שינוי של מבנה המשק. כחבר ועדת העבודה רצוני להביע דאגה רבה נוכח הידיעות הסותרות על מצב התעסוקה. לא ידעתי שגם בנושא התעסוקה יש בממשלה כל-כך הרבה שרים המוסרים הצהרות כמו בנושאי מדיניות חוץ. לדעתי על הממשלה להחליט מי הוא השר המוסמך למסור הודעות בנושא התעסוקה. אנשי משרד האוצר מוסרים ידיעות אלה, ואנשי משרד העבודה - ידיעות אחרות.

נראה את התחזית לפיה מספר הבלתי-מועסקים

יגדל ב-3%-6%.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בלתי-מועסקים אינם בהכרח מובטלים.

ה. זיידל: אם מטרתה של התכנית הכלכלית החדשה היא להביא לשינוי במבנה המשק, מדוע אנו קוראים בעתונות הודעות על פיטורים עכשיו או במרוצת שנת 1975 רק בתעשייה? לא קראתי על פיטורים בבנקים, בעיריות, בקרב עובדי המדינה או בשירותים אחרים. אני קורא על פיטורי 200 עובדים במפעל מתכת באזור חיפה; על פיטורי 80 עובדים במפעל לבידים; על פיטורים בנמל חיפה; על סכנת אבטלה בתעשיית המזון, על פיטורים צפויים במפעל בתמנע. אני קורא שנמל עזה משותק ועל מובטלים רבים. האם לא נהיה עדים לחזיון הנורא שהיה בעת המיתון כאשר המטרה הייתה להעביר אנשים משירותים לחעשייה ואילו המצב היה הפוך: נסגרו מפעלי תעשייה ואנשים ברחו לשירותים. מהי מדיניות הממשלה בנושא זה?

בקרן אבטלה יצטבר סכום של 1.8 מיליארד לירות עד סוף אפריל 1975. האם יש החלטה להוציא סכומים מהקרן כדי לסייע למפעלים יצרניים כדי להרחיב את התעסוקה בתעשייה בשנת 1975? אם יש דיון או מחשבות כאלה - מה המחליט על כך? האם המדיניות היא לקחת מיליונים מקרן האבטלה ולהשקיע אותם במפעלים כדי להבטיח תעסוקה מלאה או מעבר משירותים לתעשייה?

ה. שמעוני: אם כך הדבר זוהי תחילת ההתדרדרות של כל הקרנות.

ה. זיידל: אם התשובה היא שלילית, מהם המקורות האחרים?

ה. זיידל:

שמענו ש-18% מימי העבודה בתעשיה הלכו לאיבוד. (שר העבודה מ. ברעם: במשק.) מהי המדיניות להקטנת ממדי ההיעדרויות מהעבודה?

אני שמח שנכנסת לתפקידך כשר העבודה והתחלת לטפל בחוקים סוציאליים חשובים ביותר, וראשית כל בחוק הפנסיה. אני יודע שלפני הבחירות זוכה הציבור להנאות והטבות בגלל הבחירות. לא הייתי רוצה שנהיה עדים לתופעה של מחץ הטבות לפני הבחירות וביטולן לאחר הבחירות. אני מאמין ומקווה כי בתקופת כהונתך תדאג להשלמת החקיקה הסוציאלית על-ידי כמה חוקים סוציאליים הדרושים למדינה. כחברי ועדת העבודה נגיש לך את כל העזרה בתחום זה.

ז. אמיר:

הצונוי לגעת במספר בעיות ואין לי ספק שהשר יאיר את דרכי. בביקור האחרון בצרפת עמדתי על תופעה מעניינת מאד. כל עובד הן בתעשיה והן בשירותים, כל אזרח המסוגל לעבוד, רשאי לעבור השתלמות במשך תקופה מסוימת בכל מקצוע שהוא חפץ בו. רצוני לשאול את השר: מה מתכוון משרדו לעשות בנושא זה כדי לאפשר לפועלים להשתלם במקצועות שהם מעוניינים להתמחות בהם? אני יודע שקיימות קרנות השתלמות בעיקר לאקדמאים ולטכנאים. האקדמאים זכאים לשנת שבתון עם הפרשות במטבע חוץ מדי שנה בשנה. אחת לארבע שנים הם רשאים לצאת עם המשפחה להשתלמות בחו"ל. אין עיני צרה בכך. אני רוצה לדעת איך נוכל לחזק את העובדים בייצור לשם יצוא או כדי להקטין את היבוא.

ומכאן לחנאים הסוציאליים להם זכאים עובדים, ובעיקר פיצויי פיטורים. אנו טוענים שיש לעשות כל מאמץ כדי להעביר עובדים מהשירותים לייצור, ובמיוחד לייצור לשם יצוא. בבואנו לבדוק מה קורה בשטח הלכה למעשה מחברך שאנו מציעים לעובדי השירותים, אם הם עובדים בממשלה, ברשויות המקומיות, במוסדות או בסוכנות היהודית, לוותר על כמה תנאים סוציאליים, בעיקר בנושא פיצויי הפיטורים. עובד בשכר זכאי לפיצויי פיטורים בשיעור של שבועיים שכר לשנת עבודה ומקסימום 18 יום, ואילו עובד במשכורת חדשית זכאי מייד לפיצויים של חודש לשנה. ואינני מדבר עכשיו על זכויות פנסיה, אם זו פנסיה מצטברת או תקציבית ומהן זכויות העובדים בייצור לפנסיה זו או אחרת. עלינו לתת את הדעת על כל הפרובלמטיקה הזו אם אנו רוצים באמת לעודד אנשים בשירותים לעבור לייצור. אם זוהי פראזולוגיה, חבל על כל המאמצים. הצעתי הצעת חוק פרטית הבאה להשוות את זכויות העובדים לפיצויי פיטורים. רציתי לשמוע מה דעת השר בנושא זה. אני יודע כי לפחות במפעלים הממלכתיים וההסתדרותיים הבעיה באה על פחרונה. הבעיה העיקרית מתרכזת בסקטור הפרטי. אני יודע על מקרה קונקרטי של אדם שהגיע לגיל 63, אחרי שעבד 35 שנה כבעל מקצוע בתעשיה. הוא התגייס לבריגדה בשעתו ונלחם במלחמת השחרור, אבל הוא עובד אצל תעשיין פרטי. בצאתו לפנסיה הוא יקבל פנסיה לפי חישוב ממוצע של השכר ב-36 החדשים האחרונים. אם הוא יוכל לעבוד בשנתיים האחרונות רק ארבע שעות ביום, הארו לכם לאיזה ממוצע הוא יגיע.

האם יש מחשבות לפצות את עובדי המשמרת השניה והשלישית לא בתוספת שכר אלא בפחות שעות עבודה. אני יודע שעבודה רצופה של שמונה שעות במשמרת שלישית בעיקר היא קשה ביותר. אני מעדיף שאנשים יעבדו במשמרות אלה 5 שעות במשמרת ויקבלו שכר עבור 8 שעות עבודה במקום שיקבלו תוספות שכר של 35% או 50% ויפגעו בבריאותם. אינני רוצה לפרט את הנושא, הוא ידוע לשר העבודה. אנו צריכים לחשוב על צמצום מספר שעות העבודה במשמרת שניה ומשמרת שלישית ולא רק על תוספת שכר.

בנושא של שכר נמוך אנו עומדים בפני דילמה קשה. אנו טוענים שיש להזק את שני העשירונים התחתונים, ויש לציין כי בחדשים האלה ניתנו לשכבות האלה תוספות נכבדות. שכרו של עובד מתכת מתחיל היה ב-1.7.74 597.20 לירות ל-200 שעות עבודה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: לא כולל תוספת יוקר.

שר העבודה מ. ברעם: כמה זמן הוא עובד בשכר זה?

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: שכר המינימום היה 675 ל"י. הוא לא יכול לקבל פחות מזה.

ז. אמיר:
שכר המינימום ל-1 ביולי היה 777 לירות.
אני מביא נתונים של מפעל רציני. עובד
מתכת סוג א' משתכר 40 לירות ליום, לפי חישוב של 25 יום לחדש -
1,000 לירות. עובד מעולה משתכר 48.70 לירות ליום.

שר העבודה מ. ברעם:
דומני שאחה חבר הוועד הפועל של ההסתדרות.
השכר הממוצע בתעשייה - ומר מידן יסביר
זאת - איננו נופל מהשכר הממוצע בשירותים.

ז. אמיר:
אני מוסר נתונים על השכר הקיים בענף
הטקסטיל או בענף המתכת. עובד בעל משפחה
עם שני ילדים, לאחר 10-12 שנות עבודה במפעל, משתכר פחות מ-1400 לירות
נטו. יש רבבות פועלים כאלה. בנושא של שכר מינימום ושכר נמוך יש
להציע הצעות קונקרטיות.

הבעיה של ניידות עובדים קשורה לנושא
של הבדלי שכר ותנאים סוציאליים בין מקומות עבודה שונים וכך בגורם
הוותק שהעובד צבר לזכותו. אי-אפשר להציע ניידות בלי לפתור את הבעיה
של העברת זכויות הוותק. הוא הדין לגבי זכויות פנסיה - ויש שיטות שונות
של פנסיה. אבל הבעיה המרכזית של ניידות עובדים נעוצה במדיניות
השיכון בארץ אשר מעודדת את התושבים לרכוש את הדירות בהן הם גרים.
כאשר רוצים להעביר עובדים ממקום עבודה אחד לשני, מתעוררת בכל חריפות
בעיית הדיור. באמריקה או אירופה זו לא בעיה, יש שם דירות בשכירות
ואנשים רגילים לגור בדירות שכורות. בישראל קיימת מדיניות מכוונת של
דירות ברכישה. אנשים רוכשים דירות, לוקחים הלוואות גדולות ומשחעבדים
לשנים רבות. אנו חייבים לתת את הדעת גם על בעיות אלה שהן בולמות
את הניידות של העובדים.

מ. כהן:
השר תאר את בעיית האבטלה בצבעים ורודים
למדי, אם כי אנו שומעים וקוראים שקיימת
סכנת אבטלה. בחיפה פוטרנו לפני שבוע ימים 100 פועלים במפעלי אוטוקרס
ולא נמצאה להם תעסוקה. יש מקומות עבודה העומדים לפטר עובדים.

אני חושב שמדיניות השכר היא מעוותת והיא
גורמת לבעיות רבות. כאשר מדברים על הסבה יש להביא בחשבון את ענין
הפנסיה. לו הייתה בארץ פנסיה ממלכתית במסגרת חוק פנסיה כללי יתכן שלא
היינו צריכים לחוקק חוק המבטיח את זכויות העובדות במקרה של פשיטת רגל
או פירוק חברה. כל החוקים הסוציאליים הם לדעתי סלאי על-גבי סלאי. לו
היה מתקבל חוק פנסיה כללי היו בעיות רבות באות על פחרונן. חוק כזה
היה גם מסייע לניידות עובדים.

בעיה נוספת היא בעיית הדיור. עובד באזור
המרכז שרכש דירה באותם תנאים כמו עובד בקריית-שמונה, אם הוא יעבור
לקריית-שמונה הוא יצא נשכר. לעומת זאת, עובד הרוצה לעבור מקריית-שמונה
יפסיד כספים, כי הסכום שיקבל עבור דירתו לא יספיק כדי לרכוש דירה
אחרת. יש הפרש ניכר במחירי הדירות בין ירושלים ובין חיפה. אותה דירה
בירושלים עולה פי כמה מאשר דירה בחיפה. לא נוכל לבצע מדיניות של
הסבה מקצועית או ניידות עובדים אם לא נתן תשובה לבעיות אלה.

מדוע קיימים הבדלים בשיעור פיצויי
הפיטורים להם זכאים עובדים שונים? מדוע פועל בנין שעובד קשה זכאי
לפיצויים בשיעור של שְׁנֵוּעִים שכר לשנת עבודה, ואילו עובד מדינה או
עובד בשירותים זכאי לשכר של חודש לשנת עבודה? פועל בנין עובד שמונה
שעות ביום, ועובד בשירותים רק שבע שעות. פועל בנין בהגיעו לגיל מסוים
איננו יכול להמשיך לעבוד בבנין באותם תנאים. פועל בנין שנפגע בתאונת
עבודה ואושרו לו 10 אחוזי נכות איננו יכול לעמוד על הפיגום. מה דינו
בהגיעו לגיל 57-59? הסבה מקצועית לא ניתנת בגיל כזה. הוא צריך לחכות
עד שיגיע לגיל 65 כדי לקבל פנסיה. בשמונה שנים אלה הוא לא יכול
להסתדר בשום עבודה אחרת.

מדיניות השכר המעוותת גרמה לכך ש-100 אלף משפחות עובדים נכנסו לתחום הסעד. כך נאמר על-ידי אנשי המוסד לביטוח לאומי. אם משפחות אלה יכולות לקבל תמיכה, אפילו בסכומים קטנים, זהו עול חברתי. אנו מדביקים עליהם את התו של נתמכי סעד, וזה חמור לדעתי. גם תוספת היוקר היא מעוותת. פועל ששכרו מגיע ל-900 לירות לא יקבל 200 לירות מקדמת יוקר, אם כי סל המצרכים שלו התייקר באותה מידה ולמרות שההתייקרות פגעה דווקא במעוטי היכולת.

קצבת ילדי עובדים צריכים לקבל כולם, העשירים והעניים. אני בעד מדיניות רווחה, לא מדיניות סעד. ההסתדרות, הממשלה וגם ועדת העבודה צריכים לדון על מדיניות השכר שיש לשנות אותה מיסודה.

אני מאחל לך, אדוני השר, שתזכה להביא לכנסת את חוק הפנסיה לפני סוף השנה. חוק זה יפתור הרבה בעיות וגם יחסוך חקיקה שצריך לעדכן אותה מדי פעם כדי לתקן עוולות.

ל. דיציאן:

אנו עדים היום למשבר כלכלי עולמי. באירופה, בארצות-הברית וגם בחלק מארצות דרום אמריקה מגיעה האבטלה לאחוזים ניכרים. לפי הנתונים האחרונים הגיע שיעור האבטלה בארצות-הברית ל-8%, ובקרב הכושים ל-13%. בגרמניה הגיעו לקרוב למליון מובטלים, וזאת לאחר ששלחו הביחה יותר ממליון עובדים זרים. זוהי תופעה עולמית. לדעתי מדינת ישראל איננה יכולה להרשות לעצמה להתגלגל למצב כזה בגלל סיבות שונות. הסיבה העיקרית היא, שאם ניקלע למצב כזה נרתיע עולים בכוח לבוא לישראל, וזאת בנוסף לרתיעה הקיימת בשל המצב הבטחוני. ואז אין לנו סיכוי של ממש לקלוט עליה. אלה הם דברי הקדמה. לאור זה אני מסכים למה שאמר השר לא רק כאן אלא גם בהזדמנויות אחרות, שכל אלה המתנבאים לאבטלה הולכת וגוברת בשנת 1975 אינם משרתים את צרכי המדינה והציבור בישראל.

כאן אני רוצה לעשות אבחנה מסוימת. קל מאד להשתמש במונח "בלתי-מועסקים" ולא להגיד "מחוסרי עבודה". כל עוד אומרים שיש 3000 אחיות שיצאו ממעגל עבודה והן מהוות כוח עבודה בלתי-מועסק - נוח, אבל אם אלה הם עולים חדשים המחכים למידורם בעבודה מעבר לחקופת המחנה מסוימת של 6-9 חדשים, אינני יכול לראות אותם כבלתי-מועסקים אלא כמובטלים. אין שוני בין אדם שנפלט ממקום העבודה לבין אדם שלא הצליח להיקלט במקום עבודה. אם לאחר חקופת המחנה הוא לא נקלט בעבודה, הוא הופך להיות מובטל. ההרגשה הרווחת בציבור היא שהממשלה רוצה ליצור כיסי אבטלה או להביא לאחוז מסוים של מובטלים. שר העבודה אמר בצדק כי יש למנוע בכל מחיר ובכל האמצעים אבטלה באזורי פיתוח או עיירות פיתוח. אבל מה לעשות ודווקא סוגי העבודות הנפוצים באזורי הפיתוח הם העלולים להיפגע מהמצב הכלכלי? תעשיית הטקסטיל בחלקה הגדול נמצאת בעיירות פיתוח. אם תהיה אבטלה ברור שתעשיית הטקסטיל לא תוכל להמשיך לפעול כפי שנהגה בעבר גם בגלל קשיים בייצוא וגם בשל ירידה ניכרת בכושר הקליטה של השוק המקומי. במקרה כזה אינני יודע איך תוכל להעביר עובדים או למנוע אבטלה במקומות אלה גם אם עומדת בפניך האפשרות לתמרן את הפעולות ברדיוס של 40 ק"מ.

הנקודה השניה נוגעת לתעשיית הבנין. כאן נוצר מצב כמעט אבסורדי. אני יודע שיש מחסור בדירות לזוגות צעירים, למפונים ממשכנות עוני וגם לעולים. יש עליה שעדיין לא נקלטה בדירות של קבע. עדיין הסוכנות ועמידר צריכות לשכור יותר מ-7000 דירות כדי לשכן בהן את העולים. שר השיכון מנבא שעלולה להיות קטסטרופה בבניה. אינני מבין מה קורה. תמיד זלזלו בבניה הפרטית שהיא מהווה חלק קטן מכלל הבניה. אם היא איננה יכולה למכור אלפי דירות, כבר נוצר מצב כזה. המדיניות של הפסקת הבניה לצרכי ציבור או למשרדים כבר הביאה לכך שמאות דירות בתל-אביב הפכו למשרדים, כי לא מאפשרים לסיים את הבניה של המשרדים.

במשך ארבעים השנה שאני בארץ נוכחתי לדעת, שברגע שיש משבר בבניה יש אבטלה ויש משבר כלכלי חמור. אלה הן עובדות. ואם יטענו לעומתי שמדובר ב-5000 עובדים אגיד שזוהי התחלה. ב-1965 זה התחיל עם 5000 עובדים והסתיים ב-100 אלף עובדים בשנת 1966. כאשר כדור השלג מתחיל להתגלגל, איש איננו יכול לעצור בעדו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אבקש את מר כוכבי להבהיר לנו את המושגים של "בלתי-מועסקים" ו"מובטלים" או "מחוסרי עבודה" לפי מה שמקובל בשירות התעסוקה.

מר ד. כוכבי: אני חולק על כך שב-1966 היו 100 אלף מובטלים. זהו נתון של מר סמיט.

מר ד. כוכבי: הוא דיבר על בלתי-מועסקים ולא על מובטלים. אני מוכן להסביר את ההבדל בין שני המושגים.

יש שני אמצעי מדידה לאבטלה: 1. סקרי כוח האדם. פוקדים אחוז מכלל כוח האדם - זה כיום 12 אלף משפחות - כדי לברר מה מצבם מבחינת התעסוקה. במפקד שואלים של אחד האם הוא עובד, ואם הוא לא עובד - האם הוא חיפש עבודה באופן פעיל ובאיזו דרך, האם באמצעות הלשכה או לא. אם הוא רצה לעבוד וחיפש באופן פעיל עבודה, הוא נכלל בין הבלתי-מועסקים. יכול להיות אדם שחיפש עבודה באמצעות הלשכה, או אדם שחיפש עבודה שלא באמצעות הלשכה. יכול להיות אדם שהוא מסתובב ברחוב לילינבלום והוא מכריז שהוא מחפש עבודה על-ידי קרובים ומכרים. יכול להיות אדם שהוא מחפש עבודה חלקית או שהוא מחפש עבודה בתנאים מיוחדים, או שהוא רוצה להחליף את עיסוקו בעיסוק אחר. כיום יש מצב של ביקוש לעובדים שהוא יותר גדול מזה ששר העבודה הודיע עליו - והוא נקב במספר של 7500 - ויחד עם זה מחוסרי עבודה הרשומים בלשכה. על-פי סקרי כוח אדם אלה מגיע מספר הבלתי-מועסקים ל-35 אלף. זוהי תוצאה אריתמטית של הכפלת האחוז של המדגם במאה והיא נותנת את האינדיקציה על מספר הבלתי-מועסקים. אלה אינם אנשים שניתן לאחר אותם.

האמצעי השני למדידה אלה הם הנתונים של לשכות העבודה. בלשכות העבודה אלה אנשים שאפשר לזהות אותם, שיודעים את שמותיהם, כתובותיהם, גילם והתמחותם. על-פי רישומים של האנשים הבאים ללשכה לבקש עבודה מסכמים מדי חדש את סך-הכל ההרשמות של האנשים, מחלקים זאת ל-25 ימי עבודה, והתוצאה היא הממוצע היומי. מדי חודש משווים את הנתונים ורואים אם יש גידול או הפחתה. עושים השוואה לא רק עם הנתונים של החודש הקודם אלא גם עם הנתונים בתקופה המקבילה לפני שנה כדי לראות את ההשפעה העונתית.

לפי חוק ביטוח נגד אבטלה משלמים מענק אבטלה למי שלא נמצאה לו עבודה מתאימה בזכות ולא בחסד.

מר גוראל: מה קורה לחייל המשתחרר היום עד שהוא נכנס למעגל העבודה. בינתיים הוא לא עובד.

ד. כוכבי: אם כיום התקרה לקבלת מענק אבטלה היא 50% לגבי אדם המשתכר 2500 לירות, הרי הוא יכול להגיע לסכום של 1500 לירות אם יש לו שני ילדים.

אינני מניח שמסתובבים רבבות אנשים שבאמת רוצים לעבוד כאשר יש מחסור כזה בעובדים. לצורך אוריינטציה וקביעת מדיניות - זהו הסקר. איש איננו חולק עליו. אבל כדי לפעול עלינו לדעת מי הוא האיש. אנו צריכים לדעת למה הוא מסוגל כדי שנוכל להפנותו לעבודה. זאת אפשר לעשות לגבי אלה הבאים ונרשמים בלשכה. לכן אנו מבחינים בין מובטלים שאנו יודעים מי הם לבין בלתי-מועסקים.

י. ארידור: .. בין מובטלים שאתם יודעים מי הם לבין מובטלים שאינכם יודעים מי הם.

מר ד. כוכבי: אני נתבקשתי להבהיר את המושגים האלה.

ל. דיציאן: אני מבקש להציג לשר מספר שאלות, וקודם כל בנושא האבטלה. אמרתי כי בארצות אירופה שלחו לבתיים עובדים זרים, והם גרמו בעיות קשות בדרום איטליה או בספרד. שר העבודה אמר ש-50% מעובדי השטחים העובדים בתחום הקו הירוק עובדים בבניה. אם נשקפת סכנה לענת הבניה, כפי שמתאר אותה שר השיכון, ואם

תגבר האבטלה, האם יש במשרד תכניות לפתרון בעייתם של העובדים מהשטחים?
מהן התכניות בקשר לקליטת העליה? אמנם 40%
מהעולים הם אקדמאים, אבל 60% מהם יכולים להשתלב תוך זמן קצר במעגל
העבודה.

מר גוראל: מאיזה ארצות באירופה שלחו פועלים הביחה?

ל. דיציאן: לפי מה שהתפרסם שלחו מגרמניה מיליון
עובדים זרים, משוויץ - חצי מיליון, מאוסטריה
יותר מ-200 אלף. אלה הם מספרים גדולים.

מר גוראל: מגרמניה לא שלחו אף עובד אחד, גם לא מצרפת.

ל. דיציאן: כנראה שגם לידיעות מחו"ל צריך להתייחס באותה
רצינות כמו לידיעות המתפרסמות בארץ. אני ניזון
מידיעות המתפרסמות בעתונות המקומית והזרה. על כך נתפרסם מאמר בעתון
"אקונומיסט" שהוא עתון רציני ומהימן.

אני מצטרף לדברים שנאמרו בענין פנסיה כללית.
בכל הדיונים על הביטוח הלאומי מתעוררת בעיה אחת. טרם התרגלנו למחשבה
שכל התשלומים המשתלמים על-ידי הביטוח הלאומי מהקרנות השונות אינם
סעד. הציבור משלם לביטוח הלאומי כמו שהוא משלם לכל קופת פנסיה אחרת.
אם הממשלה מסכימה להשתתף באחוז מסוים בקרן זו או אחרת, גם זוהי
השתתפות של הציבור כולו, להבדיל מהתשלומים שהאוצר מעביר באמצעות
השירותים של הביטוח הלאומי. יש לי הרגשה שגם לתשלומים המבוצעים על-ידי
הקרנות של הביטוח הלאומי מתייחסים בגישה פיסקלית ולא לפי אמת-מידה של
ביטוח. (שר העבודה מ. ברעם: למשל?) התשלומים לזקנים. בענף זקנה
ושאירים הצטבר סכום של קרוב ל-5 מיליארד לירות. ועדה זו כבר לפני
יותר משנה - וזו היתה אחת ההתלטות הראשונות של ועדת העבודה בכנסת
השמינית - ביקשה להגדיל את שיעור קצבת הזקנה מ-15% ל-18%. נאמר לנו
שתוספת זו תהוות נטל שלא נוכל לעמוד בו מבחינה כלכלית. לא נאמר
שזה בניגוד לחישובים אקטואריים שאבד עליהם כלח; לא נאמר שזה לא מגיע
לזקנים, למרות שהקצבה המקורית היתה בשיעור של 22.5%, אלא הטענה היתה
שאלה החיים רק על הקצבה מקבלים הטבה סוציאלית. מדוע צריך לעשות
כאן חישובים פיסקליים? זוהי זכות המגיעה לזקנים, הם שילמו עבורה.
כאשר אנשים מגיעים לזקנה טובה, אין להם זכות לקבל את מה שהובטח להם,
את המגיע להם?

ומכאן אני עובר לבעיות חקיקה. הוגשה הצעת
חוק פרטיח האומרת שתקציב הביטוח הלאומי ייבדק בוועדת העבודה. כל בדיקה
בוועדת הכספים נעשית לפי אמת-מידה פיסקלית ולא סוציאלית. למעשה אין
לוועדה זו כל השפעה לא על ההכנסות של הביטוח הלאומי ולמעשה גם לא על
ההוצאות של הקרנות השונות של הביטוח הלאומי. אחד האמצעים לפיקוח של
ועדה פרלמנטרית הוא דרך הבדיקה של התקציב. נוצר מצב אבסורדי שתקציב
של מיליארדי לירות עובר את הדיון במועצה ציבורית ממונה שבה מיוצגים
הסקטורים השונים ומקבל אישור של שר העבודה. לוועדה אין כל אפשרות
לחות דעה על התקציב. רצייתי לדעת מהי עמדתך, אדוני שר העבודה,
בענין הצעת חוק זו.

א. לבנבראון: שר העבודה העלה בפנינו בסקירתו שורה של נושאים
מעניינים וחשובים. במסגרת של ישיבה אחת אי-
אפשר למצות את כל הנושאים, ואני מקווה שעוד נחזור לדון בהם בוועדת
העבודה.

אני רוצה להתייחס היום בעיקר לשאלת
התעסוקה, אשר נראית בעיני החמורה ביותר בשעה זו. את הנושא העלו
פקידים בכירים בממשלה. מדבריו של היועץ הכלכלי של שר האוצר וגם
מדברי שר העבודה משתמע שאנו עומדים בפני סכנת אבטלה. על מה זה מבוסס?
זה מבוסס על המדיניות הכלכלית של הממשלה. נאמר גם שהמדיניות הכלכלית
היתה מכוונת להורדת רמת-החיים של האוכלוסייה, וגם כאן לפי העקרון של

א. לבנבראון:

חישוב ממוצע דובר על 5% בממוצע. אבל כאשר מתחיל התהליך קשה לכוון את ממדיו וגם את המקומות הגיאוגרפיים. הורדת רמת החיים הביאה להורדת כח הקניה, דבר שהיה מוכרח להשפיע על התעשייה, וקודם-כל על התעשייה המייצרת עבור השוק המקומי. אם נוסיף לכך את המצב השורר בעולם הקרוי חפשי, קשה גם להסב את המפעלים לייצור לשם יצוא בתנאים אלה. כתוצאה מהמדיניות הכלכלית של הממשלה אנו עומדים בפני מצב שבו חלק מהמפעלים נסגרים, חלק מהם צמצמו את הייצור ויש שם התחלות של חוסר עבודה. ולמה לי להיכנס לוויכוח על ההבדל בין מובטלים לבין בלתי-מועסקים? המציאות היא קצת שונה ויש עובדות שאי-אפשר להתעלם מהן. קיימת סכנה של חוסר עבודה בממדים רציניים, וזה לא שאלה של נבואות או של רצון ליצור אווירה לא נוחה. יש לראות את המציאות כדי לחפש דרכים ולנקוט באמצעים כדי להקטין במידת האפשר את ממדיה של האבטלה. אי-אפשר להגיד: אני מוכן להשלים עם קצת חוסר עבודה במרכז הארץ ואלחם נגד חוסר עבודה באזורי הפיתוח. מפעלים מסוימים נמצאים באזורי פיתוח, ואם אלה לא יעבדו - תהיה שם אבטלה. פעולות של הכשרה והסבה מקצועית צריכות להיעשות במשך כל ימות השנה. לפני שנה דובר על 20 אלף נערים שאינם עובדים ואינם לומדים. אינני יודע מה מספרם כיום. בתנאים רגילים יש מקום לפתרונות של הכשרה והסבה מקצועית. לא נראה לי שזה יכול להיות הפתרון לבעיית המובטלים בחקופה של אבטלה.

שאלת הניידות היא קשה. בהיעדר חוק המבטיח את רציפות הזכויות של העובדים. קיימת גם הבעיה של שיכון. לא כל-כך להעביר פועל לעבודה אחרת לאחר עבודה של 15 שנה בעבודה מסוימת, אפילו אם יש לו רצון טוב. המחשבה צריכה להיות בכיוון אחר.

שר העבודה אמר שצריך לקחת מהשבעים כדי לתת לנחשלים. לא שמעתי ממנו הצעה קונקרטית בקשר להנחות וההטבות שמקבלים השבעים, ובכלל זה שחרור ממסים. לא שמעתי ממנו הצעות שיכלו להכניס קצת כסף לאוצר המדינה.

אני מקבל את הטענה של כמה חברי-כנסת שקדמו לי בדיון שלא יתכן כי אדם עובד יהיה זקוק לתוספת, אם זוהי תוספת סעד או תוספת מהביטוח הלאומי, כדי שיוכל לקיים את עצמו בכבוד. אדם עובד צריך שיוכל לקיים את עצמו ואח משפחתו בכבוד מעבודתו. את הדעה הזו השמיעו חברי-כנסת מהמערך וגם מסיעות אחרות. ניתן אולי להגיע להחלטות על צעדים שיקדמו אותנו לקראת פתרון כזה.

אני בעד השוואת התנאים הסוציאליים של עובדים יומיים וחדשיים. אינני מבין מדוע צריכה להיות חלוקה כזו. אחרי תקופה מסוימת של עבודה כל עובד צריך להיות עובד חדשי. זוהי ירושה מתקופת המנדט כאשר הפקידים היו את השכבה העליונה ונהנו מפריבילגיות שונות.

אני יודע שיש נושאים שאינם בתחום פעולתו של משרד העבודה, כמו הבטחת קיומם של מפעלי תעשייה קטנים. זהו נושא כללי הקשור למדיניות הכלכלית והכללית של הממשלה, זה לא נושא לוועדה זו. בשלב זה אני מסתפק בהערות אלה.

אני רוצה לאחל לשר הצלחה בתפקידו, כלהצלחתו
היא הצלחת כולנו, הצלחת המדינה.

מ. ג. ז.

אני רוצה להתייחס בדברי לבעיה המדאיגה אותי ביותר, היא בעיית האבטלה. אנו שומעים על כך הודעות סותרות מפי אנשים מוסמכים הן בממשלה והן בהסתדרות. אחד טוען שיש אבטלה, והשני אומר אחרת; אחד אומר שתהיה אבטלה גדולה, והשני אומר את ההיפך. חבר-הכנסת דיציאן אמר שבעולם יש משבר כלכלי המביא לפיטורי עובדים. יתכן שהמשבר יגיע אלינו. אני חושבת שכאשר זה יגיע אלינו, אם יגיע, יהיה זה אסון גדול לנו. אני מדינה של קליטת עליה. אנו רוצים לראות עולים באים אלינו. אנו מכריזים שאפילו אם יגיעו 100 אלף עולים לשנה נהיה מסוגלים לקלוט אותם. הכרזה כזו שמענו מפי שר הקליטה וגם מפי יו"ר הנהלת הסוכנות. אבל הקליטה נעשית לא רק באמצעות שיכונים. אם לא יהיו מספיק דירות, נייבא בתים מוכנים, נגייס מלונות ונשכן בהם עולים. כאשר תתעורר בעיה של

מתן קורת-גג לעולים, תהיה זו משימה שנוכל לעמוד בה. המצב הוא שונה כאשר צריך לספק תעסוקה לעולים הרוצים להשתלב במעגל העבודה ולפרנס את משפחותיהם. אני יודעת כי בבתי-החולים עובדים מאות רופאים עולים, שמשרד הקליטה משלם את משכורותיהם לתקופה של שנה אחת. מה יהיה דינם כעבור שנה? מה יהיה גורלם של ילידי הארץ בוגרי המוסדות להשכלה גבוהה, הצריכים לצאת לשוק העבודה? מה נוכל להציע לאלה שיצאו ללמוד בחו"ל וחוזרים ארצה?

אנו מצווים תמיד להתגבר על בעיות שמדינות אחרות לא הצליחו להתגבר עליהן. ואפילו אם קיים משבר בעולם, הוא יפסח עלינו אם נקדם את פני הרעה. שאלתי היא: מה אנו עושים כדי להקדים תרופה למכה, או לפחות למתן את המכה כדי שלא נעמוד בפני מצבים קשים? האם הממשלה נותנת דעתה על כך?

אני מבקשת שכל האחראים לנושא התעסוקה ישבו יחד ויקבעו מיהו הגורם המוסמך למסור הודעות על מצב התעסוקה או האבטלה כדי שלא נשמע מפעם לפעם הודעות שונות וסותרות.

י. ארידור: אני רוצה לברך את שר העבודה להופעתו הראשונה בפני הוועדה. אני מצטער שהברכה באה באיחור של חצי שנה.

לא אכנס לוויכוח על מונחים של מובטלים, מועסקים וכדומה. יושב עמנו שר העבודה ולא נציג האקדמיה ללשון. האם מוכן שר העבודה למסור לחברי ועדת העבודה את התזכיר שהכין משרדו והניח על שולחנה של ועדת השרים לענייני כלכלה? חלקים מהתזכיר נתפרסמו בעתונות, אבל אולי נוכל גם אנו לקבל אותו כדי שלא רק העתונאים ידעו מה כתוב בו אלא גם חברי הוועדה.

שר העבודה מ. ברעם: אני רוצה לקרוא את הפרוטוקול ואחר-כך לקיים את השיחה. אבל אני חייב תשובה לשאלה אחת. אין בדעת הקרן לביטוח נגד אבטלה לשלם מענקים למפעלים, זה לא בחחום המדיניות שלה. כידוע, במפעלים מטפל משרד המסחר והתעשייה. (י. ארידור: ומה היתה ההודעה שנמסרה?) אני מדבר על המדיניות שלנו. בדברי חשובתי אגיב על הדיבורים האלה. מה אנו עומדים לעשות? כל מפעל שעובדיו יצטרכו לעבור הסבה מקצועית, או שהוא עצמו יהיה חזק להסבה כדי להסתגל לצרכים החדשים של המשק, נהיה מוכנים לסייע אך ורק בדרך של הכשרה מקצועית או הסבה מקצועית בתוך המפעל, כולל דאגה לקיומם של הפועלים באותה תקופה שבה הם עוברים את ההכשרה המקצועית. (ה. זיידל: ללא קשר לקרן האבטלה?) הקרן פועלת לפי החוק. יכול להיות שנצטרך לבחון אם במסגרת החוק ניתן באותו זמן לקיים את ההכשרה במקום ולשלם את המענק. להכלל צריך להיות מעוגן בחוק ובמדיניות שלנו. אין בדעתנו להתערב בעניין של מתן עזרה למפעלים, זה לא תפקידנו.

י. ארידור: מה דין התזכיר שהוגש לוועדת השרים?

שר העבודה מ. ברעם: שמעתי את המשאלה ואשקול אותה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: בדיון שקיימנו היום היה חשוב. הוא אמנם השתרע על הרבה נושאים, אבל חלק מהנושאים שהועלו היום אם על-ידי מבוז השר או על-ידי חברי הוועדה יחייבו ליצון במסגרת הדיונים שנקיים על התקציב. הכוונה לנושאים כמו פרויקט העבודה, הכשרה, השתלמות והסבה מקצועית וכן נושאים אחרים.

אני סבורה שצריכה להיות כתובת אחת לנושא התעסוקה, ושא היועץ הכלכלי של שר האוצר או של שר אחר יכול להכריז הכרזות בנושא זה. יש מוסדות שהם מוסמכים למסור הודעות בנושא של תעסוקה, או חלילה אם יש סכנה של אבטלה. אני מיעצת לעצמנו להיזהר בדברינו ולא להוסיף לבהלה שיש המנסים ליצור בציבור כאילו צפוי סכנה של אבטלה ופיטורים. אני מקווה שגם השר יעשה זאת מעל במת הכנסת. גם לפני הנהגת המדיניות הכלכלית היו תופעות כאלה. האם לא דנו בבעיה של מפעל

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

"גרב-יפה" בשעתו? מפעל "אוטוקרס" עמד בפני סכנת סגירה לפני שהחלט על המדיניות הכלכלית החדשה? יש כלכלנים שכועסים על שנבואותיהם לא התגשמו.

שר העבודה מ. ברעם:
האיש שפרסם את המספר של 64 אלף בלתי-מועסקים טוען עכשיו שיש 20 אלף מקומות עבודה שלא הצלחנו לאייש אותם.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: כאנשי ציבור אנו חייבים לבדוק את הנתונים. חזקה על שירות התעסוקה שהנתונים שלו הם מהימנים ובדוקים. הוא הוכיח את עצמו בשטח זה במשך כל השנים. המודד שלו הוא המספר הממוצע של המובטלים שנרשמו בלשכות העבודה. זוהי האינדיקציה הטובה ביותר לגבי מצב האבטלה במשק. תמיד היו בלבג-מועסקים, גם בתקופה של תעסוקת-יתר.

את הממשלה ואת הוועדה צריכה להנחות הדאגה לקיום תעסוקה מלאה - להבטחת תעסוקה ולמניעת אבטלה. ואם בענף מסוים יש מפעלים שאינם יכולים להמשיך להתקיים, צריך להסב אותם לענף יצרני אחר. צריכות להיות תכניות מראש של משרד העבודה ושל גורמים אחרים במשק אשר יתנו תשובה מיידית למצבים מסוימים במידה ויווצרו. צריך לפעול בדרך קונסטרוקטיבית ולא על-ידי יצירת בהלה.

אני מודאגת מדרך הכנת התקציב ומהסכומים שיוקצבו למשרד העבודה למילוי המשימות שהוא נטל על עצמו, אם זו הכשרה מקצועית, השתלמות או הסבה מקצועית, או ניידות עובדים. אם לא יעמידו לרשות המשרד תקציבים לפעולות אלה הוא לא יוכל לתת תשובה לבעיה של הבטחת תעסוקה ומניעת אבטלה - ושני הדברים קשורים אחד בשני. השמועות על קיצוצים דרסטיים בתקציב מדאיגות אותי, כי הקיצוצים עלולים לפגוע גם בתקציב למטרות אלה.

י. ארידור: הבעיה העיקרית אלה הן התחלות הבניה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: הענף הנותן את הטון מבחינת מצב התעסוקה הוא ענף הבניה. ועדת השרים צריכה לפעול בכיוון של הפשרת הבניה ליעדים שהסתיוניים גם היום, הזכירו כאן את הבניה לדרי משכנות עוני או למשפחות הגרות בצפיפות. בבניה זו לא צריך לפגוע.

ה. זיידל: הפשרת בניה החל מ-1 באפריל השנה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אם יוחלט על הפשרה רק החל מ-1 באפריל, נאחר את המועד. אם לא תהינה התחלות בניה, יווצר חלל מסוים. אמנם שר השיכון מנסה ליצור אווירה כדי להשפיע על ועדת השרים. אנו נסייע לו בתחום זה כדי להגיע להפשרת התחלות בניה הכרחיות. אני מבקשת גם משר העבודה, שהוא חבר ועדת השרים, לתת את ידו לכך.

ה. זיידל: ענין זה שנוי בוויכוח. הממשלה החליטה שאין הפשרה עד 1 באפריל. אם אנו תומכים בהפשרה החל מ-1 באפריל עלינו להמליץ להתחיל לתכנן זאת כבר היום.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אנו מתחילים ליצור בהלה ענין 100 אלף עובדים שזורקים לזרועות הסעד. אני מתפלא על אנשי המוסד לביטוח לאומי שמדברים ברוח זו. כל עובד שכיר יתחיל לבדוק את עצמו אם הוא זכאי לכך או לא.

מ. כהן: זהו בדיוק המצב. אני מוכן לתת לך נתונים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני מציעה להיזהר בענין זה. אחת התרופות לכך זהו חוק שכר מינימום. הגיעה השעה שהממשלה תיזום חוק כזה, ולא הצעת חוק פרטית. אין להשאיר את המצב כפי שהוא.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

היה זה משגה של ההסתדרות שהיא התנגדה לחוק שכר מינימום שיהיה צמוד לשכר הממוצע במשק. שכר המינימום נקבע לפני שנתיים, והוא איננו עומד במבחן המציאות. לא הצמידו אותו ולא העלו אותו, ולכן נוצר המצב הנוכחי. לא נפתור את הבעיה על-ידי מתן תוספת של כמה לירות עבור הילד הראשון והשני. הבעיה צריכה למצוא את פתרונה במסגרת מדיניות השכר.

כמה הערות בשאלת ניידות עובדים. כדי לאפשר ניידות עובדים ממרכז הארץ לאזורים בהם צריך לפתח תעשייה המיועדת ליצוא צריך להבטיח את רציפות הזכויות והתנאים הסוציאליים של העובדים. אם זאת לא נבטיח, העובד יחשוש לעבור מאזור אחד בארץ לאזור אחר ולא יתן הסכמתו לכך. ולא תובטחנה אותן הזכויות עד שלא יהיה לנו חוק פנסיה. ניידות צריכה להיות גם מהשירותים לענפי ייצור. 50% מועסקים היום בשירותים, וזוהי אחת המחלות של המשק. כדי לעודד ניידות משירותים לענפי ייצור צריך להיטיב עם עובדי הייצור הן בשכר והן בתנאי העבודה. תנאים מועדפים בייצור יהוו כוח משיכה לעובדים שיפלטו מהשירותים אפילו בצורה מכוונת.

גם הנושא של הכשרה מקצועית מחייב שיקול דעת נוסף. אשה המשתתפת בקורס לתפירה וקונפקציה של ארגון אמהות עובדות מקבלת 7 לירות ליום. צריך גם לדאוג להחזקת ילדיה במעון בתקופת ההכשרה. בתנאים אלה אנשים יעדיפו לקבל מענק אבטלה על-פני לימוד מקצוע. אם אנו רוצים לעודד ניידות ממרכז הארץ לאזורי פיתוח או משירותים לייצור צריך לתת לעובד העובר הכשרה, השתלמות או הסבה תנאים מתאימים, יש לשלם לו את השכר שהיה לו. השר דיבר על 80% מהשכר. אינני יודעת לאיזה שכר אתה מתכוון, האם ל-80% משכר המינימום?

מצאתי לנכון להעלות את הנקודות האלה באזני השר וחבר עוזריו המשתתפים עמנו בישיבה כדי שמהלך הדיון יוכלו להתייחס אליהן, לצייד אותנו בנתונים וגם להביא בפנינו מחשבות והצעות איך לתת תשובה לבעיות אלה.

אני מודה לכם ונועלת את הישיבה.

(הישיבה ננעלה בשעה 13.00)